

Lớp Phật Pháp Buddhaddhamma

Môn học: PĀLI PHÁP CÚ

Bài học chủ nhật 30.10.2022

VI PHẨM HIỀN TRÍ (Paṇḍitavagga)

VI. Phẩm Hiền Trí _ Kệ số 3 (dhp 78)

Duyên sự:

Bài kệ này được đức Phật thuyết ở Sāvatti, khi Ngài trú tại chùa Jetavana, vì chuyện tỳ kheo Channa.

Tỳ kheo Channa chính là người đánh xe Xa nặc (Channa) dẫn ngựa kiền trắc (Kanthāka) đưa thái tử Sĩ đạt ta (Siddhattha) đi xuất gia.

Nhưng tỳ kheo Channa ý mình có công lao với đức Phật nên không tôn trọng các tỳ kheo khác, như là đồ kỵ với hai vị thượng thủ tinh vân Sāriputta và Moggallāna. Rất nhiều lần tỳ kheo Channa nói lời mỉa mai hai vị thượng thủ tinh vân: “Khi đức Phật của chúng ta thoát ly, rời khỏi kinh thành ... nào thấy một người nào tiễn Ngài đi, mà bây giờ thì cứ nói ra là tự xưng mình là đệ tử Phật, thượng thủ tinh vân của đức Phật”.

Các vị tỳ kheo bạch trình đức Thế tôn những lời mỉa mai và thái độ khinh thường các Trưởng lão của tỳ kheo Channa.

Đức Thế tôn khi nghe chuyện này, Ngài cho gọi tỳ kheo Channa đến và nhắc nhở chớ có nói vậy. Ngay lúc ấy Channa làm tinh nhưng rồi vẫn xiên xỏ hai vị thượng thủ tinh vân nữa.

Đến lần thứ ba, bậc đạo sư cho gọi Channa vào, Ngài dạy dỗ: “Này Channa, hai vị thượng thủ tinh vân là bậc cao thượng, là những người bạn tốt của người, hãy thân cận giao du với những người bạn lành như vậy”. Sau khi nhắc nhở, Ngài đã nói lên bài kệ: *“Na bhaje pāpake mitte ... bhajetha purisuttame’ ti”*.

Tỳ kheo Channa mặc dù được giáo huấn vẫn xuyên tạc nhiếc mắng các vị tỳ kheo. Đức Phật nói với chư tăng rằng: “Này chư tỳ kheo, khi ta còn sống thì các người không thể dạy dỗ Channa được, khi ta viên tịch rồi sẽ dạy dỗ Channa”.

Lúc đức Thế Tôn sắp viên tịch, tôn giả Ānanda có hỏi đức Thế Tôn: phải hành xử thế nào đối với tỳ kheo Channa? Đức Phật truyền lệnh: phải phạt Phạm đàn (*brahmadāṇḍa*) đối với tỳ kheo Channa.

Khi bậc đạo sư viên tịch, tôn giả Ānanda trình tăng xứ Phạm đàn đối với tỳ kheo Channa, vừa nghe vậy, tỳ kheo Channa đau khổ tuyệt vọng, van xin chư Tăng đừng huỷ diệt mình. Vị ấy thực hành phận sự nghiêm túc, chẳng bao lâu thì chứng đắc a la hán cùng tứ tuệ phân tích.

*

Chánh văn: **Na bhaje pāpake mitte
na bhaje purisādhame
bhajetha mitte kalyāṇe
bhajetha purisuttame.**

(dhp 78)

*

Thích văn:

na [phủ định từ] không, chẳng.

bhaje, bhajetha [động từ khả năng cách hình thức *attanopada*, ngôi III số ít (√bhaj + a)] nên hợp tác, nên giao thiệp, nên thân cận.

pāpake [đổi cách số nhiều nam tính của tính từ **pāpaka**] ác, xấu.

mitte [đổi cách số nhiều của danh từ nam tính **mitta**] những người bạn.

purisādhame [đổi cách số nhiều của hợp thể danh từ nam tính **purisādhama** (purisa + adhama)] người ti tiện, người hèn hạ, tiểu nhân.

kalyāṇe [đổi cách số nhiều nam tính của tính từ **klyāṇa**] tốt đẹp, hiền thiện.

purisuttame [đổi cách số nhiều của hợp thể danh từ nam tính **purisuttama** (purisa + uttama)] người cao thượng, những bậc trượng phu.

*

Việt văn: Chớ thân cận bạn ác
chớ gần kẻ tiện nhân
nên thân cận bạn lành
nên gần bậc thượng nhân.

(pc 78)

*

Chuyển văn:

Pāpake mitte na bhaje purisādhame na bhaje, kalyāṇe mitte bhajetha purisuttame bhajetha.

Không nên giao du với những bạn ác, không nên giao du với những kẻ tiểu nhân; phải nên thân cận với những bạn lành, phải nên thân cận với những bậc thượng nhân.

*

Lý giải:

Bạn ác (*pāpamitta*) và bạn lành (*kalyāṇamitta*).

- Bạn ác là người bạn có sở hành không hiền thiện, như thân hành sát sanh, trộm cướp, tà dâm; khẩu hành nói dối, nói ly gián, nói độc ác, nói phù phiếm; ý hành tham lam, sân hận và tà kiến.
- Bạn lành là người bạn có sở hành hiền thiện, như thân hành từ bỏ sát sanh, từ bỏ trộm cướp, từ bỏ tà dâm; khẩu hành từ bỏ nói dối, từ bỏ nói ly gián, từ bỏ nói độc ác, từ bỏ nói phù phiếm; ý hành không tham lam, không sân hận, có chánh kiến.

Tiện nhân (*purisādhama*) và thượng nhân (*purisuttama*).

- Tiện nhân là người có tính ti tiện hèn hạ, như người vụ lợi (*aññadatthuhara*), người môi mép (*vacīparama*), người đua nịnh (*anuppiyabhānī*), người truy lạc (*apāyasahāya*) ..v.v..
- Thượng nhân là người có tính cao cả, cao quý, như người tương trợ (*upakāraka*), người đồng cam cộng khổ (*samānasukhadukkha*), người khuyên lợi ích (*atthakkhāyī*), người từ mẫn (*anukampaka*).

Không nên thân cận bạn ác, không nên gần gũi hạng tiện nhân. Vì giao du với kẻ xấu sẽ mất lợi ích tiến hoá, sẽ thiệt hại tài sản, tính mạng và mang tai tiếng.

Hãy thân cận bạn lành, nên gần gũi bậc thượng nhân. Vì giao du với người tốt sẽ có lợi ích tiến hoá, sẽ được an vui hạnh phúc cả hai mặt tinh thần và vật chất.

Tỳ khuru Tuệ Siêu biên soạn